

SZAKDOLGOZAT

Becsey Fanny

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Szent István Campus

Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet

Agrárdiplomáciai menedzser szakirányú

továbbképzési szak

**KATARI DIPLOMÁCIAI POTECIÁLOK VIZSGÁLATA
AZ ORSZÁGAINK KÖZTI AGRÁRKERESKEDELEM
ELŐREMOZDÍTÁSÁBAN**

Belső konzulens:

Dr. Zöldréti Attila
megbízott oktató
c. egyetemi tanár

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:**

Vidékfejlesztés és
Fenntartható Gazdaság
Intézet

Készítette:

Becsey Fanny

Gödöllő

2024

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS ÉS CÉLKITŰZÉSEK.....	2
2.	SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS	4
2.1.	A diplomácia helye a külkapcsolati rendszerben.....	4
2.2.	Az Európai Unió és az Öböl-menti Együtműködési Tanács között kötött kétoldalú megállapodások	7
2.3.	A katarai diplomácia általános ismertetése.....	9
2.4.	Magyarország és Katar diplomáciai relációi.....	14
3.	ALKALMAZOTT MÓDSZEREK	18
4.	EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELEÉSÜK.....	19
5.	KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK.....	28
6.	ÖSSZEFOGLALÁS	30
	IRODALOMJEGYZÉK	32
	TÁBLÁZATOK ÉS ÁBRÁK JEGYZÉKE.....	35

1. BEVEZETÉS ÉS CÉLKITŰZÉSEK

Katar az évek során a világ egyik legnagyobb kőolaj-és földgázexportőrévé nőtte ki magát és ezáltal jelentős befolyásra és bevételre tett szert, ezzel meghatározó tényezővé emelve elő magát a globális energiaellátásban és a geopolitikai egyensúlyok fenntartásában. Rohamléptű fejlődésének egyik kulcsa, hogy bevételének jelentős részét modernizálásra, valamint gazdasági és infrastrukturális fejlesztésekre fordítja.

Szakdolgozati témaválasztásom aktualitását mutatja, hogy a Perzsa-öböl partján fekvő kis monarchia agrárgazdasága különleges helyzetben van, hiszen az ország jelentős mértékben függ az élelmiszerimporttól, mivel a sivatagi éghajlat és a limitált földterület miatt csak korlátozott mértékben képes saját termékek előállítására. Éppen ezért Katar bevételeinek jelentős részét olyan beruházásokra fordítja, és az olyan technológiák és módszerek kutatásába, amelyek segíthetnek az élelmiszertermelés és annak hatékonyságának növelésében. Katar vezetése a 2017-es diplomáciai krízis óta stratégiai fontosságúnak tartja, hogy agrárdiplomáciája az élelmiszerbiztonság és a mezőgazdasági termelés diverzifikálása köré épüljön. Dolgozatom témaválasztását is ez adta, hiszen a blokád óta Katar mindent megtesz, hogy diverzifikálni tudja élelmiszerellátási forrásait és beszerzési csatornáit, hogy ezáltal csökkentse az élelmiszerek importálására való egyoldalú függőségét. Magyarország számára így Katar jelentős potenciállal rendelkezik az agrárszektorban való együttműködésben, mind az import, mind a gazdasági kapcsolatok erősítése terén.

A témaválasztásom jelentőségét bizonyítja, hogy a magyar és az uniós agrárdiplomáciában és az azzal összefüggő kereskedelemben Katar fizetőképes agrár-élelmiszeripari piaca nem csak Magyarország, de az EU27 számára is jelentős tényező, hiszen mezőgazdasági kereskedelmi mérlege pozitív, folyamatosan növekvő többletet mutat. Katar agrárpotenciálját jól mutatja, hogy míg az EU27 mezőgazdasági exportja tekintetében a 44. az importja tekintetében a 140. helyet foglalja el. A magyar agrárdiplomácia és az arra épülő kereskedelem előtt álló feladatot az mutatja, hogy a mezőgazdasági termékek importja ragsora tekintetében Magyarország a 49. pozíciót foglalja el.

Szakdolgozatom és a kapcsolódó kutatási céloom, hogy a katari-magyar agrárdiplomáciai potenciálok vizsgálatával hozzájáruljak a két ország agrárdiplomáciai és ahhoz kapcsolódóan az a mezőgazdasági kereskedelem további fejlesztéséhez.

Mivel Magyarország gazdag mezőgazdasági termékekben és a hazai és uniós szabályozásnak köszönhetően kimagasló biztonságú és minőségű élelmiszereket állít elő, célom, annak vizsgálata, hogy a magyar agrárdiplomáciai kapcsolatok fejlesztése hogyan járulhat hozzá Katar diverzifikációs céljaihoz és ezáltal a magyar-katari agrárgazdasági kapcsolatok fellendítéséhez. Kutatásom célja, ezen felül, hogy feltárjam és elemezzem, milyen agrár-külkereskedelmi lehetőségeket nyithat meg Magyarország és Katar részére a diplomáciai azon belül agrárdiplomáciai kapcsolatépítés, továbbá, hogy mely árucsoportok népszerűsíthetők az országban. Ennek feltérképezéséhez dolgozatomban áttekintem Katar diplomáciai tevékenységét és magatartását, az Európai Unió és az Öböl-menti országok, azon belül a magyar-katari relációk jelenlegi állását, valamint ezek függvényében értékelem és elemzem a katari agrárgazdasági helyzetet és társadalmi igényeket. Ígéretes, hogy Magyarország és Katar között már elindult a diplomáciai és politikai kapcsolatok fejlesztése és ennek kiterjesztése más ágazatokra, mint például az agrárszektorra mindkét fél számára gyümölcsöző lehet. Mindazonáltal a sikerhez nélkülözhetetlen a piac alapos vizsgálata és megértése, valamint a helyi jogi és kulturális szabályok betartása. Ezeket figyelembe véve dolgozatom zárásaként javaslatot kívánok tenni, arra milyen diplomáciai lépéseket szükséges tennünk annak érdekében, hogy Magyarország agrárkereskedelmi volumennövekedést tudjon elérni a katari piacon.

2. SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

2.1.A diplomácia helye a külkapcsolati rendszerben

Ahhoz, hogy megértsük a diplomácia helyét és funkcióját a nemzetközi kapcsolatteremtésben és kapcsolattartásban, először meg kell vizsgálnunk, hogy ez pontosan hol és milyen funkciót lát el a külkapcsolati rendszerben. Külkapcsolatnak nevezzük az államok, állami szervek más államokkal, állami szervekkel kialakított politikai, gazdasági, kereskedelmi, kulturális, tudományos és humanitárius kapcsolatrendszerét. E kapcsolatrendszerben az állam és az állami szervek a külpolitikai alapelvekkel és a külpolitikai célokkal összhangban gondoskodnak országuk érdekeinek védelméről, illetve érvényesítéséről. A külkapcsolati relációkat három egymással összefüggő, koherens eszköz vagy alappillér határozza meg; a nemzetközi jog, külpolitika és a diplomácia. A külkapcsolati rendszer formáját a nemzetközi jog határozza meg, amely a nemzetközi jogalanyok közötti jogalkotási szándékkal, kifejezett vagy hallgatólagos akaratmegegyezéssel létrejövő olyan szabályok összessége, amely elsősorban a békés együttműködés céljából rendezi a nemzetközi jogalanyok közötti kapcsolatokat (Bába, 2022). A külpolitika, amely a külkapcsolatok célját testesíti meg, a nemzetközi rendszernek egy adott ország szempontjából való megközelítése, melynek részeként a hatalmon lévő pártok, érdekcsoportok egyezsége jutnak abban, mit kell tennie az államnak, hogy érdekeit minél hatékonyabban tudja érvényesíteni a nemzetközi rendszerben, annak szereplőivel együttműködve, vagy azok ellenében. A külpolitika az államnak az a tevékenysége, amely érdekeinek nemzetközi érvényesítésére, védelmére, helyzetének alakítására irányul. Egy állam külpolitikája kifejezi azokat az értékeket, érdekeket, célkitűzéseket, melyeket más államokkal való kapcsolatában érvényesíteni kíván (Csiki et al, 2017). A külkapcsolati célok elérésének lehetnek békés és nem békés eszközei. A diplomácia egyrészt a külkapcsolati célok, azaz a külpolitika megvalósításának békés eszköze, felfogása, filozófiája, másrészt mindazon emberek, erőforrások, módszerek és eljárások összessége, amelyek ezen felfogás érvényesítését szolgálják. A nemzetközi szerződések, megállapodások, szövetségek és a nemzetközi kapcsolatok egyéb megnyilvánulásai általában diplomáciai tárgyalások és folyamatok eredménye.

A diplomácia egyidős az első államok létrejöttével, azonban a modern diplomáciai módszerek és gyakorlatok nagy része a 17. századi európai szokásokból erednek. A diplomácia mai funkcióit az 1815., 1818, majd az 1961. és az 1963. évi bécsi egyezmények határozták meg. A diplomáciai mentességek, kiváltságok szabályairól és diplomáciai kapcsolatokról szóló Bécsi Diplomáciai Szerződést 1961. április 18-án Bécsben 60 aláíró ország fogadta el, amelyet Magyarországon az 1965. évi 22. törvényerejű rendelettel hirdettek ki (Kende et al.,2018). A szerződésnek 52 cikke van, amelyek a világ országai közötti diplomáciai kapcsolatok minden vonatkozását szabályozzák. Célja, hogy kodifikálja a diplomáciai mentelmi jog régóta fennálló szokását, amelynek értelmében a diplomáciai képviselők olyan kiváltságokat kapnak, amelyek lehetővé teszik a diplomaták számára, hogy feladataikat a fogadó országban uralkodó viszonyoktól függetlenül tudják végezni.

Sharp (2019) szerint a diplomácia lehetőséget biztosít az államoknak és más nemzetközi szereplőknek az egymással való kommunikációra anélkül, hogy maga a kommunikációs folyamat félreértések forrásává válna, nehézségeket és veszélyeket teremtené. Ha az államok és más szereplők olyan helyzetbe kerülnek, hogy vitatkozniuk kell és konfliktusba keverednek egymással, akkor ez azért történjen, mert azt akarták, hogy ez történjen, nem pedig azért, mert hibákat követtek el, és amiatt olyan harcokba keveredtek, amelyeket senki sem akart igazán. A diplomácia komplex rendszere egyszerre a kitűzött külpolitikai cél elérését jelentő, ahhoz kapcsolódó végrehajtó tevékenységet és egyúttal az ezt lebonyolító intézményt is magába foglalja. Mindez egy ország közigazgatási rendszerének, azon belül a nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozó egységének egyik része. Tágabb értelemben a külügyi igazgatásban a diplomáciai és a konzuli szolgálaton belül a diplomáciai ranggal rendelkező, külföldön és belföldön tevékenykedő személyek (diplomaták) összessége. Szűkebb értelemben egy állam vagy kormány képviselőiben a fogadó államokban működő, diplomáciai státusszal rendelkező személyek összessége (Zöldréti et al, 2023). A diplomáciai tevékenység feladatai közül az első a viták békés rendezése.

A második a nem kívánt konfliktusok elkerülése, és harmadik az erőszakos konfliktusok intenzitásának minimalizálása ott, ahol az elkerülhetetlenné vált. Sharp (2019) véleménye szerint a diplomácia bármilyen meghatározását is nézzük, azokban az alábbi tényezők közösen szerepelnek:

1. az emberi kapcsolatok formája,
2. az entitások meghatározása,
3. a kapcsolatokat vállaló emberek azonosítása,
4. javaslat arra, hogyan lehet a kapcsolatokat sikeressé tenni.

Hagyományos nézet szerint a politikai döntéshozók döntenek, a diplomaták végrehajtják az ezzel összefüggő feladatokat. Azonban mára ez a szereposztás ennél összetettebb, bonyolultabb együttműködést jelent. A diplomaták részt vesznek a politikai döntések előkészítésében, lebonyolítják a tárgyalásokat, és ezáltal részei a döntési folyamatnak, másrésről a politikai döntéshozók számtalan helyzetben kényszerülnek diplomata módon cselekedni. A diplomácia az adott korszak problémáira keresi a megoldást, a már idézett Sharp (2019) szerint napjaink legnagyobb kihívásai az alábbiak:

1. A diplomáciai biztonság fenntartása.
2. A diplomáciai kommunikáció lebonyolítása.
3. A diplomáciai megértés elérése és a félreértések elkerülése.
4. Diplomáciai kérdezés és magyarázat (anélkül, hogy beavatkozás történne).
5. A diplomáciai meggyőzés és tárgyalás követelményei („arcvesztés” nélkül, tehát
 1. annak elkerülésével, hogy a meglevő kapcsolat károsodjon egy adott eredmény
 2. érdekében).
6. Saját diplomáciai kultúra versus diplomáciai gyakorlat versus helyi gyakorlat vonatkozásaiban a harmónia megtalálása.

Magának az alkalmazott külpolitikának és az ahhoz kapcsolódó diplomáciának az egyik osztályozási szempontja a gyakorlatban alkalmazott erő alapján történő minősítés. A szakirodalom különbséget tesz a kemény (hard), a lágy (soft) és az intelligens (smart) erejű külpolitika között (Zöldréti et al, 2023).

A kemény erő katonai és gazdasági eszközök alkalmazását jelenti más politikai entitások viselkedésének vagy érdekeinek befolyásolására. A külpolitikai hatalomnak ez a formája gyakran agresszív, és akkor a leghatékonyabb, ha az egyik állam vagy entitás rákényszeríti

érdekeit a másakra, akinek kisebb katonai és/vagy gazdasági ereje van (Copeland, 2010). Wilson (2008) a kemény erőt úgy írja le, mint azon képességet, hogy „olyan módon kényszerítsen mást, ahogyan az entitás önként nem cselekedett volna”.

Az Oxford English Dictionary 1985-ben jegyezte fel a "soft power" kifejezést, amely azt jelenti, hogy egy állam hatalma annak gazdasági és kulturális befolyásból fakad, nem pedig kényszerből vagy katonai erőből. Joseph Nye az 1980-as évek végén népszerűsítette a „lágy erő” fogalmát. Nye szerint a hatalom annak a képessége, hogy befolyásolja mások viselkedését és ezáltal saját önszántukból akarjanak közreműködni az általunk elérni kívánt eredményben, ahelyett, hogy erőszakkal kényszerítenénk őket. A fentiekből is látható, hogy a kemény erő ellentétben áll a lágy erővel, amelynek forrása a diplomácia, kultúra és történelem a kényszerítéssel szemben (Copeland, 2010).

A nemzetközi kapcsolatokban az intelligens erejű külpolitika kifejezése a kemény és a puha erő alkalmazási stratégiák kombinációjára utal. A Center for Strategic and International Studies meghatározása szerint ez olyan megközelítés, amely hangsúlyozza az erős hadsereg szükségességét, de emellett nagymértékben fektet be a szövetségekbe, a partnerségekbe és minden szintű intézménybe, hogy kiterjessze befolyását és megteremtse fellépésének legitimitását. Az intelligens erő politikájának alkalmazása magába foglalja a diplomácia, a meggyőzés, a kapcsolatépítés és bővítés, valamint a hatalom és befolyás kivetítésének stratégiai alkalmazását, mindezt költséghatékony, politikai és társadalmi legitimitással rendelkező módon, tehát lényegében mind a katonai erő, mind a diplomácia minden formájának bevonását jelenti (Zöldréti et al, 2023).

2.2. Az Európai Unió és az Öböl-menti Együttműködési Tanács között kötött kétoldalú megállapodások

Az Öböl-menti Együttműködési Tanács (továbbiakban ÖET) hat tagállama – Bahrain, Kuvait, Omán, Katar, Szaúd-Arábia és az Egyesült Arab Emírségek - kereskedelmi és befektetési szempontból is fontos régiót képvisel. Az ÖET-régió az Európai Unió hatodik legnagyobb exportpiaca, az uniós tagállamok számára fontos befektetési forrás és célpont. Az 1988-as EU-ÖET együttműködési megállapodás, amely rendszeres párbeszédet ír elő az EU és az ÖET között, biztosítja az EU és az Öböl-menti országok közötti gazdasági és politikai együttműködés keretét a makrogazdasági kérdésekben, az éghajlatváltozás, az

energia, a környezetvédelem és a kutatás területén. A megállapodással létrejött a Közös Tanács és a Közös Együttműködési Bizottság, ezek célja pedig a kereskedelmi kapcsolatok és a stabilitás javítása Európa szomszédságának egy stratégiai fontosságú részén. A két fél évente találkozik, hogy a Rijádban vagy Brüsszelben ülésező EU-ÖET együttműködési vegyes bizottság keretében megvitassa többek között a kereskedelmi, beruházási és regionális együttműködési kérdéseket.

A Közel-Kelet megnövekedett gazdasági szerepét bizonyítja, hogy az Európai Unióval további együttműködési megállapodások születtek a 2010-es évek második felétől. A kereskedelemről és a beruházásokról szóló strukturáltabb, informális EU-ÖET párbeszéd 2017 májusában indult a magánszektor bevonásával. A párbeszéd fokozza az együttműködést a közös érdekű kérdésekben, például a piacra jutást zavaró tényezők, a szabályozási követelmények és a nagyobb kétirányú kereskedelem és beruházási áramlás ösztönzésének módjai terén.

1. ábra: Az EU-ÖET párbeszéd a gazdasági diverzifikációról

(Forrás: Az Európai Unió diplomáciai szolgálatának tájékoztatója, 2022)

Az EU-ÖET párbeszéd a gazdasági diverzifikációról egy 5,5 millió eurós finanszírozású projekt, mely 2018 óta működik, célja pedig az, hogy az EU és az ÖET közötti kapcsolatokat szorosabbá tegye. Ennek érdekében az uniós tapasztalatok és szakértelem felhasználásával segíti az ÖET hat tagországát abban, hogy gazdaságukat diverzifikálják, és csökkentsék függőségüket a szénhidrogén-ágazattól. A projekt továbbá elősegíti az éghajlatbarát kereskedelemmel, beruházásokkal és gazdasági ügyekkel kapcsolatos politikai elemzést,

valamint az EU és a ÖET érdekelt felei közötti párbeszédet és együttműködést regionális és országos szinten egyaránt (EEAS, 2024).

Bár az EU és az ÖET 1990-ben kezdte meg a szabadkereskedelmi megállapodásról szóló tárgyalásokat, azok során számos kihívással szembesültek, így azok 2008-ban gyakorlatilag leálltak, amikor az ÖET-országok felfüggesztették az összes folyamatban lévő tárgyalást, amelyben részt vettek. Ennek ellenére azóta rendszeresen kerül sor informális egyeztetésekre, hogy megvizsgálják, sikerül-e alapot találni a tárgyalások folytatására és lezárására, azonban ezek nem jártak sikerrel.

2.3.A katari diplomácia általános ismertetése

Katar az ÖET-régióban található arab emírség, amely a Perzsa-öbölbe nyúló Katari-félszigeten helyezkedik el. Katar teljes területe körülbelül 11 636,8 négyzetkilométer, lakossága közel a 3 millió fő. Katarban az államvallás az iszlám. A katariak többsége az iszlám szunnitákhoz tartozik. A síiták Katar muszlim lakosságának mintegy 10%-át teszik ki. Az 1971-es brit függetlenedése óta külkapcsolatait a Külügyminisztériumon keresztül bonyolítja. Az 1990-es évek közepén Katar a Perzsa-öböl külpolitikai életében még alig jelent meg, és szinte ismeretlen kis állam volt. Az ország alig volt több, mint egy szaúd-arábiai protektorátus, mivel a külpolitikában leginkább a nagy szomszédja vezetését követte. Kis mérete ellenére, azonban Katarnak sikerült jelentős gázhatalmi és regionális tényezővé válnia.

2. ábra: Katar nemzeti lobogója

(Forrás: Britannica honlapja, 2024)

Katar nemzetközi szerepvállalásáról általánosságban elmondható, hogy regionális kapcsolatait és külpolitikáját a nagyhatalmak közötti egyensúlyozás és szövetségépítés stratégiája jellemzi. Igyekszik független külpolitikáját fenntartani és stratégiai prioritásait biztosítani, úgy, hogy közben regionális és nemzetközi szinten is elismerjék (Steinberg, 2023). Katar nyitott ajtós külpolitikát folytat, ahol a régió minden entitásával és regionális szereplőjével kapcsolatot tart fenn, beleértve az olyan szervezeteket is, mint a tálibok és a Hamász.

Hamad bin Khalifa Al Thani sejk, aki 1995 és 2013 között volt Katar emíre, járult hozzá ahhoz, hogy Katar a közel-keleti politika befolyásos szereplőjévé váljon. Az emír nevéhez fűződik a soft power stratégia első építőköve az Al Jazeera arab nyelvű televíziós csatorna megalapítása 1996 novemberében, amelynek 24 órás hírműsorát műholdon keresztül lehet fogadni az arab világban. Ez a lépés forradalmat mutatott az arab médiavilágban, mivel az 1990-es évek közepén a régió legtöbb tévénézője még mindig az adott rezsimiek által szigorúan ellenőrzött hazai médiumtól függött. Az Al Jazeera néhány hónapon belül az arab világ legnépszerűbb hírcsatornájává vált. Hamad emír elsősorban abban volt érdekelt, hogy Dohát az arab médiatér központjává tegye, és ezzel demonstrálja Katar új függetlenségét. Az Al Jazeera népszerűsége a 2011-es arab tavasz miatt lényegesen lecsökken az ellenzéki Muzulmán Testvériség támogatása miatt, azonban az Al Jazeera hivatalos oldalán (Al Jazeera, 2024) szereplő adatok alapján még mindig az egyik legnagyobb hírcsatornának számít az arab világban.

A külkapcsolati fejlődés egyik mozgatórugója az 1995-ben alapított Katari Alapítvány, ezen túlmenően pedig létrehoztak több kulturális intézményt is, többek között a dohai Iszlám Művészeti Múzeumot, Katari Filharmonikus Zenekart és a Katari Operaházat. Mindezek célja, hogy Katar turisztikai célponttá és - részben ezzel párhuzamosan - a nemzetközi légi közlekedés csomópontjává váljon. Ez utóbbit bizonyítja az új Hamad nemzetközi repülőtér 2014-es megnyitása és a Qatar Airways állami tulajdonú légitársaság bővítése. Ezenkívül Katar befektetett a sportba és a Dohában megrendezett nagy sporteseményekbe, amelyek óriási figyelmet keltettek. A 2000-es években a gázvagyon megjelenése lehetővé tette a sportfinanszírozás gyors bővülését. Az emírség nemcsak a nagy eseményhez szükséges infrastruktúrába fektetett be, ami példátlan építési hullámot indított el, hanem fokozta erőfeszítéseit annak érdekében is, hogy Dohát nemzetközi sportfővárossá tegye. A 2022-es FIFA-világbajnokság 2010-es odaítélése Katarnak többéves kemény munka eredménye volt.

Az odaítélés korszakalkotó esemény volt Katar számára, mivel a világ legnagyobb sporteseményének első alkalommal a Közel-Kelet adott otthont (Steinberg, 2023).

3. ábra: A 2022-es FIFA világbajnokság logója

(Forrás: Nemzetközi Labdarúgás-történeti és-statisztikai Szövetség hivatalos oldala, 2022)

Katar az 1990-es évek közepe óta igyekezett szoros kapcsolatokat kiépíteni a nyugati hatalmakkal, különösen az Egyesült Államokkal és az Egyesült Királysággal, ugyanakkor nyugati vetélytársaival, köztük Iránnal, a Hamással, a Muzulmán Testvériséggel és a szíriai szélsőséges elemekkel sem szakította meg kapcsolatait (Steinberg, 2023). Katar Kína stratégiai szövetségese, a két ország közötti kapcsolat pedig egyre szorosabbá válik. (Saidy, 2017). Aktív tagja a 6 államból álló Öböl-menti Együtműködési Tanácsnak, az Arab Államok Ligájának, továbbá tagja más gazdasági, politikai és kulturális kapcsolatok fejlesztésével foglalkozó szervezeteknek, mint például a G77-eknek, az el nem kötelezettek mozgalmának, az Iszlám Konferencia Szervezetnek, és a Gazdasági Együtműködési és Fejlesztési Szervezetnek. Katar 1971-ben lépett be az Egyesült Nemzetek Szervezetébe (továbbiakban ENSZ) és az egyik első ország volt, amely 1996-ban ratifikálta az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezményét. Ugyanebben az évben Katar létrehozta az ENSZ mellett működő állandó képviselőt New Yorkban, ezáltal is segítve a nemzetközi együttműködését a szervezettel. Katar nagyra értékeli az ENSZ-szel fennálló stratégiai partnerségét, és azon dolgozik, hogy elérje céljait, ideértve a nemzetközi béke és biztonság fenntartását, a nemzetközi fejlődés támogatását, az emberi jogok előmozdítását, a

humanitárius segítségnyújtást és a kollektív fellépésben való részvételt a jelenlegi és újonnan felmerülő kihívások kezelésére. Katar 1996. január 13. óta tagja a Kereskedelmi Világszervezetnek (továbbiakban WTO), 1994. április 7. óta pedig az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezménynek.

A nemzetközi együttműködés terén elért katarai sikerek egyértelműen a világ országaival létrehozott bilaterális kapcsolatok eredménye. Katar diplomáciai kapcsolatokat tart fenn a négy kontinens összes országával. A katarai Külügyminisztérium adatai alapján (Ministry of Foreign Affairs, 2023) jelenleg 108 diplomáciai képviselettel rendelkezik Ázsiában, Afrikában, Európában, Észak-Amerikában, Dél-Amerikában és Óceániában. Katar figyelme nem korlátozódott a bilaterális együttműködésekére, sokkal inkább kiterjed a multilaterális együttműködésekre, amint azt számos nemzetközi, arab és regionális szervezetben és testületben való tagság is mutatja. Az elmúlt négy évtized során az állam több kereskedelmi, jogi, ökológiai, politikai, média és egyéb területen kötött megállapodást, ratifikált és tagságához csatlakozott.

Fontos azonban megemlíteni, hogy a katarai diplomácia sem tökéletes. Katar ambiciózus külpolitikát folytat, amelynek prioritásai gyakran eltérnek néhány más Öböl-menti államétól és ez a magatartás olykor feszültséget kelt a régióban. A katarai diplomáciai legnagyobb bukása 2017 júniusában következett be, amikor Szaúd-Arábia, az Egyesült Arab Emírségek, Bahrein és Egyiptom blokád alá vonta a kis államot és megszakított minden diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatot vele. Katar egyetlen szárazföldi határát lezárták; számos kikötőben a katarai zászló alatt közlekedő vagy Katart kiszolgáló hajóknak megtiltották a kikötést, a régió légtérének nagy részét pedig lezárták a katarai repülőgépek előtt. Az országok 13 követelést fogalmaztak meg Katar számára az embargó megszüntetésének feltételeként. Ezek között szerepelt az Al Jazeera és más, Katar által finanszírozott hírcsatornák bezárása, az Iránnal való diplomáciai kapcsolatok csökkentése, a katarai török katonai bázis bezárása, valamint a más országok belügyeibe való beavatkozás megszüntetése. Katar nem volt hajlandó engedelmessé válni, mondván, hogy nem hajlandó feladni szuverenitását, és hogy a szomszédjai által alkalmazott blokád sérti a nemzetközi jogot. Az emírség gyorsan új kereskedelmi útvonalakat hozott létre Iránnal és Törökországgal, hogy biztosítsa lakossága alapvető szükségleteit. A ÖET két állama - Kuvait és Omán - nem szakította meg a kapcsolatokat Katarral, olyannyira, hogy Kuvait közvetítőként működött közre a vitában. Donald Trump amerikai elnök a vita kezdetén váratlanul Szaúd-Arábia és szövetségesei

oldalára állt, és Katar "a terror finanszírozójaként" ítélte el, annak ellenére, hogy az emírségben található a Közel-Kelet legnagyobb amerikai katonai létesítménye, az al-Udeid légibázis. Trump később semlegesebb álláspontot képviselt, és 2018-ban egy fehér házi találkozón dicsérte Tamim sejknek a terrorizmus finanszírozása elleni küzdelemben végzett munkáját. A kuvaiti moderátori erőfeszítései látszólag nem sok előrelépést hoztak egészen 2020 év végéig, amikor a Trump-kormányzat fokozta a nyomást minden félre, hogy vessenek véget a patthelyzetnek. Végül 2021. január 5-én a szaúdi al-Ula örökségi helyszínen megrendezett csúcstalálkozó keretén belül az ÖET hat tagállamának vezetői megállapodást írtak alá, ezzel helyreállítva a diplomáciai kapcsolatot Katar és a négy arab állam között. (Ramani, 2021)

Ez a blokád jelentős hatással volt Katar gazdaságára és külpolitikai helyzetére is, és arra ösztönözte Katar, hogy lépéseket tegyen a gazdasági diverzifikáció felé. A blokád hatására Katar jelentős figyelmet fordított az élelmiszer- és vízellátás helyi termelésének növelésére, új mezőgazdasági területeket hoztak létre, korszerűsítették az öntözőrendszereket. Emellett nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy a nemzetgazdaság kiemelt ágazataiban ígéretes befektetési, valamint közigazgatási környezetet alakítson ki elősegítve üzleti tevékenységet. Ezen túlmenően, Katar tovább csökkentette a vámokat és más kereskedelmi akadályokat, hogy ösztönözze az importot és a külföldi befektetéseket.

Az agrár ágazatot segítő Katari Kereskedelmi és Iparkamara fő feladata az üzleti érdekek szervezése, a katari magánszektor helyi és globális képviselete, valamint az ország gazdasági szereplőinek és termelékenységének támogatása. Az Iparkamara számos olyan külföldi mezőgazdasági projektet támogat, amelyek lehetővé teszik az élelmiszertermelés diverzifikálását és növelik az ország élelmiszerellátásának függetlenségét. Jelenleg az Iparkamara nyilvántartásában több tucat magyar élelmiszeripari vállalkozás szerepel (Qatar Chamber, 2024) amelyeket alkalmasnak találnak üzleti befektetésre.

Mindemellett Katar számos nemzetközi kiállításnak ad otthont, amelyek kiváló lehetőséget nyújtanak arra, hogy Katar kapcsolatokat építsen ki más országok élelmiszeripari szereplőivel, így növelve az import- és exportlehetőségeket. Az egyik legnagyobb agrár kiállítás az AgriteQ. A kiállítás teljes körű platformot biztosít a helyi és nemzetközi mezőgazdasági érdekeltek számára a szakértelem cseréjéhez, a trendek és fejlemények

felfedezéséhez, valamint az üzleti lehetőségek megragadásához ebben az ágazatban (AgriteQ, 2024).

2.4. Magyarország és Katar diplomáciai relációi

A katar-magyar kapcsolatok 1990-re nyúlnak vissza, amikor a két ország között diplomáciai kapcsolatokat létesítettek nem rezidens nagykövetségek szintjén. A kapcsolatok erősítése és megszilárdítása azt követően következett be, hogy Hamad emír 2002. június 12-én fontos hivatalos látogatást tett a Magyar Köztársaságban, ahol Madl Ferenc néhai köztársasági elnök fogadta őt, és ahol a Katar Állam és a Magyar Köztársaság összesen hat kétoldalú megállapodás kötött. A megállapodások a következők voltak:

1. Együttműködési megállapodás a légi közlekedés területén.
2. Együttműködési megállapodás a turizmus területén.
3. A két ország külügyminisztériumai közötti politikai konzultációkról szóló egyetértési nyilatkozat.
4. Egyetértési megállapodás a kereskedelmi és iparkamarák közötti együttműködésről.
5. Nyilatkozat a katar-i és magyarországi rezidens nagykövetségek kölcsönös létrehozásának elveiről.
6. Közös nyilatkozat a sport és az ifjúság területén való együttműködésről.

2004 végén a kapcsolatok tovább erősödtek mikor rezidens nagykövetségek létesültek. Budapesten megnyílt Katar Állam Nagykövetsége, Dohában, Katar fővárosában pedig a Magyar Nagykövetség működik, ahol jelenleg egy külgazdasági attasé segíti a nagykövet munkáját. A nagykövetségek elsődleges feladata az országok közötti diplomáciai kapcsolatok fenntartása és fejlesztése. Ennek részeként gondoskodnak a két ország közötti kulturális, gazdasági és politikai kapcsolatok előmozdításáról és támogatásáról. A nagykövetség tevékenységei közé tartozik a két ország közötti diplomáciai ügyek intézése, az állampolgárok segítése és védelme, valamint a két ország közötti kereskedelem és együttműködés elősegítése.

Katar Állam Nagykövetség közlései szerint a (2024) 2002. évi megállapodást követően Magyarország és Katar között számos kétoldalú megállapodás aláírására került sor:

- A Qatar Holding Intermediate Industries és a magyar "DKG East" vállalat közötti egyetértési megállapodás aláírása (Doha, 2009.01.22.).
- A kettős adóztatás elkerüléséről és az adócsalás megelőzéséről szóló megállapodás aláírása (Budapest, 2012.01.18.)
- A Katar Állam Energiaügyi és Ipari Minisztériuma és Magyarország Nemzeti Fejlesztési Minisztériuma közötti energetikai együttműködésről szóló egyetértési megállapodás aláírása (Doha, 2013.01.28.).
- A gazdasági, üzleti és műszaki együttműködésről szóló megállapodás aláírása (Doha, 2013. 05. 13.). A megállapodás 2013.12.29-én lépett hatályba.
- A Katari Kamara és a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara közötti egyetértési nyilatkozat aláírása (Doha, 2013.05.13.).
- "Légiközeledési megállapodás" aláírása Katar Állam Kormánya és Magyarország Kormánya között (Doha 2016.10.10.).

A két ország között azonban nem csak gazdasági megállapodások születtek meg. A kutatás-fejlesztés területén létrejövő együttműködések segíthetnek a társadalmi és gazdasági kihívások megoldásában, például a fenntarthatóság, egészségügy, energia vagy mezőgazdaság területén. A szakértői tudás átadása és megosztása közreműködhet az adott területen dolgozók képességeinek és tudásának javításában. Az oktatás, felsőoktatás és kutatás területén a két ország között az alábbi megállapodások aláírására került sor:

- A Katari Egyetem és az "Antal József" Tudásközpont közötti oktatási és szakmai együttműködésről szóló egyetértési megállapodás aláírása (Budapest, 2013.04.17.).
- A Katari Egyetem és a Budapesti Corvinus Egyetem közötti oktatási együttműködésről szóló egyetértési nyilatkozat aláírása (Budapest, 2013.04.18.).
- A Katar Állam Kormánya és Magyarország Kormánya között az oktatás, a felsőoktatás és a tudományos kutatás területén való együttműködésről szóló megállapodás aláírása (Doha, 2014.05.13.).
- A Katari Egyetem és a Magyar Nemzeti Agrárkutatási és Innovációs Központ közötti oktatási és kutatási együttműködés megerősítéséről szóló egyetértési megállapodás aláírása (Doha, 2017.09.26.).

Az alábbiakban pár a Katar és Magyarország között kötendő, előkészítés alatt álló megállapodások listája látható:

1. Megállapodás a beruházások előmozdításáról és védelméről.
2. Megállapodás a diplomata- és különleges útlevelekkel rendelkezők kölcsönös vízummentességéről.
3. Megállapodás a Katari Hírügynökség és a Magyar Hírügynökség közötti együttműködésről és közös hírcseréről.
4. Kulturális együttműködési megállapodás a két ország kormánya között.
5. Egyetértési megállapodás az ifjúság és a sport területén.

Politikai szempontból Magyarország egyre nagyobb figyelmet fordít Katarra, különösen azóta, hogy számos világhírű, a demokráciával és a szabadkereskedelemmel foglalkozó, döntéshozókat és nemzetközi méltóságokat vonzó konferenciát és nemzetközi fórumot szervez, valamint a nemzetközi kérdésekkel kapcsolatos érdemi és világos politikát folytat. Katar stratégiai fontosságú térségben helyezkedik el, és fontos szereplő a Közel-Kelet geopolitikájában, így a magyar kormány érdekelt abban, hogy erősítse kapcsolatait és együttműködését ebben a régióban. Ezen túlmenően Magyarország és Katar közötti kulturális és oktatási kapcsolatok fejlesztése szintén fontos mindkét ország számára mivel az ilyen kapcsolatok erősítése hozzájárulhat a két ország közötti kölcsönös megértéshez és együttműködéshez. Gazdasági szinten Magyarország aktívan törekszik a Katarral való gazdasági kapcsolatok felpörgetésére az energetika és a magyarországi befektetések, valamint a Katari Államban megvalósuló infrastrukturális és vízkezelési projektek építése terén. 2023. augusztusában a magyar-katari csúcstalálkozót követően Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszter hivatalos közösségi oldalán (2023) elmondta, hogy Magyarország és Katar megállapodott abban, hogy együttműködésüket stratégiai szintre emelik azzal a céllal, hogy közösen keressenek megoldást a kor legnagyobb kihívásaira. A megállapodás középpontjában az energetikai, mezőgazdasági és vízgazdálkodási együttműködés áll, de Szijjártó Péter külügyminiszter és Lolwah Al-Khater nemzetközi együttműködési miniszter a környezetvédelemben való együttműködésről és a diplomáciai képzésről is megállapodást írt alá.

4.ábra: Szijjártó Péter külügyminiszter és Lolwah Al-Khater nemzetközi együttműködési miniszter készfogója a magyar-katari csúcstalálkozón

(Forrás: Szijjártó Péter hivatalos Facebook oldala, 2023)

Később 2024 év elején az MTI (2024) közlése szerint egy újabb politikai megállapodás született a katari cseppfolyósított földgáz magyarországi vásárlásáról, amelynek alapján a felek hosszú távú szerződést fognak kötni a 2026 utáni időszakra, ezáltal is tovább erősítve Magyarország energiabiztonságát.

3. ALKALMAZOTT MÓDSZEREK

Szakdolgozatom és a kapcsolódó kutatási célom, hogy a katari-magyar agrárdiplomáciai potenciálok vizsgálatával hozzájáruljak a két ország agrárdiplomáciai és ahhoz kapcsolódóan az a mezőgazdasági kereskedelem további fejlesztéséhez. Ehhez dolgozatom megalkotása során az adatgyűjtést az ajánlott kutatási módszertan szerint végeztem el. A dolgozat középpontjában egy jól körül határolt agrárdiplomáciai kérdés áll, amelynek megalapozott, a képzés során szerzett ismeretek hasznosításán alapuló értékelése, következtetések levonása és javaslatok tétele a feladat. Az elemzési módszereim alkalmazásának célja, hogy alátámassza a kutatási kérdés aktualitását, feltárja és elemezze a megoldás sikerességét meghatározó feltételeket ezáltal segítve a kérdés megalapozottságában és következtetések levonásában.

Dolgozatom elkészítése során több adatgyűjtési módszert is alkalmaztam. Releváns szekunder adatbázisok feldolgozása révén képes voltam egy általános átfogó képet kialakítani mind Katar mind Magyarország aktuális mezőgazdasági helyzetével kapcsolatban. Ennek végrehajtásához első lépésként összegyűjtöttem a szükséges adatokat a KSH, WTO, EUROSTAT, FAO és WITS adatbázisaiból. Ezt követően a begyűjtött adatok esetében eltávolítottam az irreleváns információkat és normalizáltam az értékeket az egységes elemezhetőség érdekében. Az adatok elemzését statisztikai módszerek alkalmazásával végeztem el a diplomáciai események és gazdasági adatok között, az összefüggések, trendek és minták azonosítása céljából. Az agrárdiplomáciai szempontból elemzett adatok alapján végül értékeltem az eredményeket, amelyek ezáltal segítenek fejleszteni a gazdasági kapcsolatokat. Ezen túlmenően bibliográfiai adatbázisok feldolgozásával, valamint dokumentum-és tartalomelemzést alkalmazva a tudományos cikkeket, felmérések, könyveket és egyéb tudományos forrásokat elemeztem (pl. European Comission, NHIES), amelyek előnye, hogy folyamatosan frissülő információkat dolgozhattam fel a teljeskörű és mélyebb megértés érdekében.

Az alkalmazott módszerek segítettek abban, hogy összegyűjtsem, rendszerezem és értelmezzem a rendelkezésre álló adatokat, és hozzájárultak a kutatásom megértéséhez és következtetéseim megalapozásához.

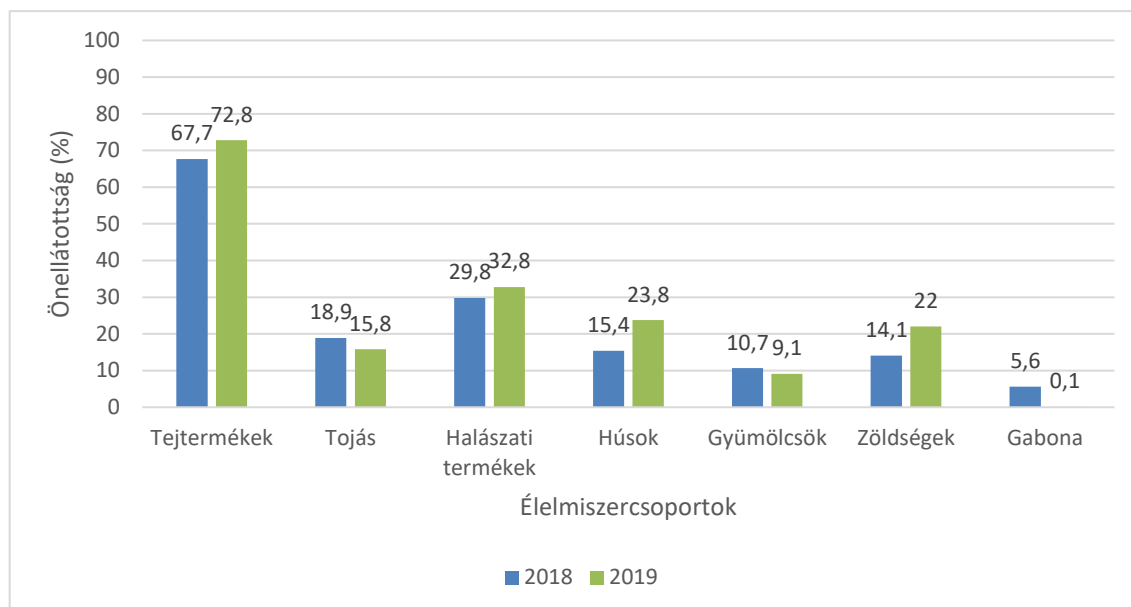
4. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELEŚÜK

Kutatásom során első sorban a katarai agrárkereskedelem fellendítésének agrárdiplomáciai potenciáljainak felderítését tűztem ki célul. Köztudott, hogy Katar vagyona a kőolaj-és földgáz kitermelésből származik, amely pár évtized alatt gyökeresen alakította át az ország gazdaságát. Az életszínvonal kimagasló, jövedelemadó nincs, adókulcsai a világ legalacsonyabbjai közé tartoznak, az egy főre jutó GDP tekintetében pedig kiemelkedő helyet foglal el a világ ranglistáján. Azonban Katarban ritka a csapadék, magas nyári hőmérséklet, a páratartalom és a napsugárzás, valamint gyenge minőségű a talaj és erős a szél. Következésképpen az éghajlati viszonyok nem kedveznek a mezőgazdasági termelésnek, amely tény a korlátozottan rendelkezésre álló termőföldek csak tovább súlyosbítanak. Katar népessége az elmúlt 40 év alatt a tízszeresére nőtt (Worldometer, 2024), így annak érdekében, hogy lakosságát megfelelő mennyiségű és minőségű élelmiszerrel tudja ellátni jelentős mennyiségű import termékre szükséges támaszkodnia. Katar élelmiszer-szükségletének mintegy 90 százalékát több mint 100 országból importálja. Katar 1998 és 2017 között 28,97 milliárd USD-t költött élelmiszer-behozatalra. (Miniaoui et al. 2018) A 2017-es katarai blokád, amelyet Katar legnagyobb diplomáciai bukásaként ismerünk mégis egy pozitív hozadékkal járt, miszerint arra ösztönözte Katart, hogy kihasználja saját mezőgazdasági lehetőségeit. A 2017-es blokád után jelentős lépések történtek az önellátás felé, amikor a katarai kormány elindította a Katari Nemzeti Élelmezésbiztonsági Stratégiát (továbbiakban QNFSS). A QNFSS egy szilárd, helyi termelésre összpontosító, importhelyettesítő élelmezés biztonsági stratégia, amelyben a katarai kormány kereskedelmi, tartalékolási, belföldi piaci és hazai önellátási terveket határozott meg az élelmezésbiztonsági célok elérése érdekében (FAO,2024).

A katarai Tervezési és Statisztikai Hatóság élelmezésbiztonsági statisztikái szerint (2021) az élelmiszer-önellátottság 2019-ben 16% volt, ami 2014-hez képest 3%-os éves növekedési ütemet jelent.

5. ábra: Az élelmiszeripari önellátottság százalékos aránya élelmiszercsoportonként 2018 és 2019 között Katarban

(Forrás: Saját szerkesztés a katari környezetvédelmi statisztika adatok alapján, 2021)

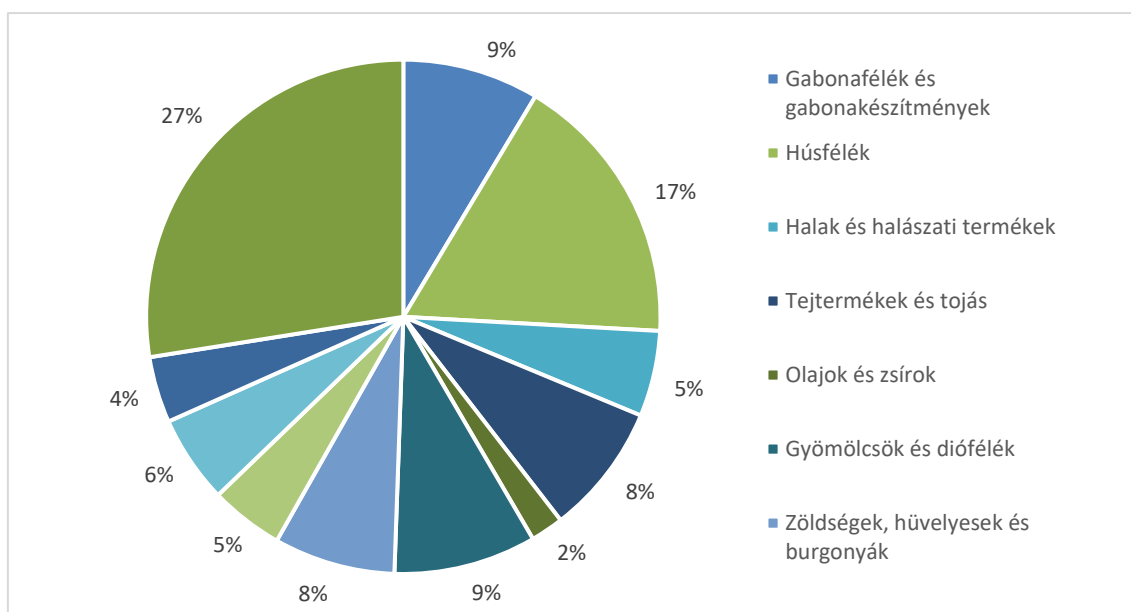
Megvizsgálva az élelmiszercsoportok önellátottságát, amelyet az 5. ábra mutat be, láthatjuk, hogy a tejtermékek önellátottsága kimagasló a többi termékcsoporthoz képest; 2018-ban 67,7%, 2019-ben pedig 72,8% volt. A halászati termékek, a húsok és a zöldségek esetében szintén elmondható, hogy az önellátási ráta növekszik; a halászati termékek 3%-os, a húsok 8,4%-os míg a zöldségek esetében 7,9%-os növekedés figyelhető meg a 2019-es évre. A tojás, a gyümölcsök, valamint a gabona kapcsán csökkenés állapítható meg. A katari környezetvédelmi statisztika értékelése szerint az önellátás hiánya volt tapasztalható a következő élelmiszercsoportokban: hüvelyesek és olajos magvak csoportja, cukor és édesipari termékek csoportja, valamint olajok és zsírok csoportja (Planning and Statistics Authority, 2021). Bár az elért eredmények ígéretesek és hosszútávon gyümölcsözőek lehetnek az ország önellátási törekvéseiben, azonban Katar speciális földrajzi elhelyezkedése, éghajlati adottságai és folyamatosan növekvő populációja miatt az agrár-külkereskedelem továbbra is fontos tényező marad az ország életében.

Katar, mint agrárkereskedelmi partner fontossága a katari állampolgárok kiemelkedő vásárlóerejében mutatkozik meg igazán. A legutóbbi katari Nemzeti Háztartási és Fogyasztási Kérdőív (továbbiakban NHIES) alapján egy Katarban élő háztartás átlagosan

5,49 főből áll. A jövedelem arányában egy átlagos katari háztartás éves jövedelmének kb. 9,9%-át költi élelmiszerre. A katari állampolgárságú háztartások (átlagosan 8,65 fő) jövedelmük 9,1%-át költik, szemben a nem katari állampolgárságú háztartásokkal (átlagosan 4,32 fő), akik jövedelmük 11,1%-át költik. A kiadások arányát tekintve egy átlagos katari háztartás éves kiadásainak körülbelül 15,5%-át fordítja élelmiszerre. A katari állampolgárságú háztartások kiadásai 16,1%-át költik élelmiszerre, szemben a nem katari háztartásokkal, akik kiadásai 14,9%-át. A katari állampolgárságú háztartások átlagosan 1,54-szer több élelmiszert vásárolnak (2118 g/fő/nap), mint a nem katari állampolgárságú háztartások (1373 g/fő/nap), azonban az élelmiszercsoportok aránya mindkét típusú háztartás esetében meglehetősen hasonló. Ez a különbség a katari állampolgárok magasabb jövedelme és a Katarban élő nem katari állampolgárok alacsonyabb jövedelme miatt adódik. A 6. ábrán látható, egy Katarban élő átlagos háztartás éves élelmiszer kiadásainak összetétele.

6. ábra: A katari háztartások 2013 évi. élelmiszer kiadásainak összetétele

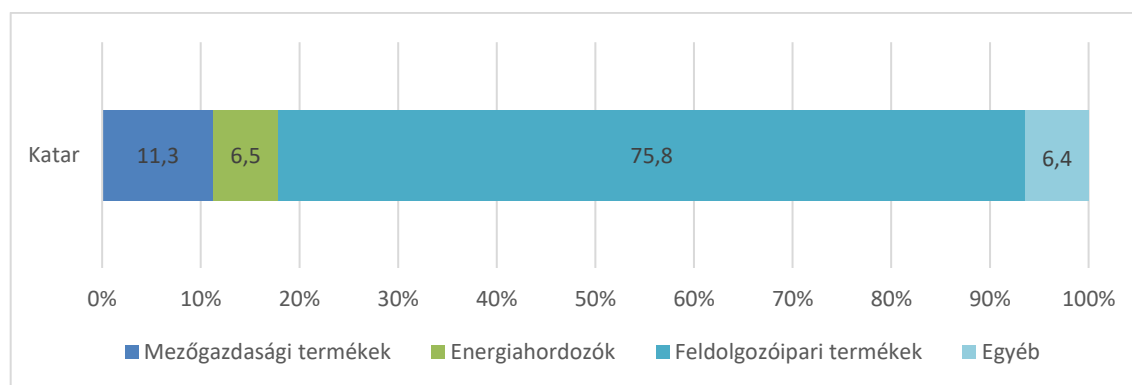
(Forrás: Saját szerkesztés a NHIES által közölt adatok, 2013)

Egy tipikus katari háztartás mintegy 25%-át teszi ki a gabonafélékre, gyümölcsök és diófélékre, valamint a zöldségekre, hüvelyesekre és burgonyákra fordított költségek. A másik 25%-át a húsfélékre, tojás és tejtermékekre költik. Érdeemes megemlíteni továbbá, hogy a háztartások igen magas 27%-os arányban költenek éttermi szolgáltatásra, mely a

társadalom magas életszínvonalából eredeztethető. Elmondható tehát, hogy a katarai lakosság által leginkább keresett termékkategóriák a húsfélék, gabonafélék és gabonakészítmények, gyümölcsök és diófélék, zöldségek, hüvelyesek és burgonyák, valamint a tojás és tejtermékek. Összevetve a katarai lakosság ételkészlet igényeit az ételkészletcsoportok önellátottságával azt a megerősítést kapjuk, - annak ellenére hogy a tejtermékek arány az önellátásban egyre növekvő - hogy lakossági igény kielégítése érdekében a húsfélék, gabonafélék és gabonakészítmények, gyümölcsök és diófélék, zöldségek, hüvelyesek és burgonyák, a tojás és tejtermék, cukor és édesipari termékek, valamint az olajok és zsírok behozatala nélkülözhetetlen az ország számára.

7. ábra: A Katar teljes import megoszlása a fő árucsoportok szerint %-ban 2021-ben
(Forrás: Saját szerkesztés a WTO által közölt adatok, 2023)

A 7. ábrán látható a katarai gazdaság teljes importjának %-os megoszlása a fő árucsoportokban 2021-ben. A mezőgazdasági termékek az ételkészletekre és a nyersanyagokra vonatkoznak, ez Katar teljes 2021. évi importjának 11,3%-át tette ki. Az energiahordozók közé tartoznak az érc és egyéb ásványi anyagok; az üzemanyagok és a színesfémek, amelyekből Katar 6,5%-ot hozott be. A feldolgozóipari termékek a vas- és acéltermékek, a vegyi anyagok, az egyéb félgyártmányok, a gépek és szállítóeszközök, a textíliák, a ruházati termékek és az egyéb fogyasztási cikkek 75,8%-ot míg az egyéb csoportban 6,4%-ot importált. Ezek az adatok megerősítik azt, hogy bár Katar hosszú távon arra törekszik, hogy csökkentse az ételkészletimporttól való függését, az ország még mindig jelentős mennyiségű ételkészletet importál, hogy biztosítsa lakosságának megfelelő ellátását és ételbiztonságát, hiszen ez az árucsoport rendelkezik a második legnagyobb hányaddal a teljes importmennyiségből.

A továbbiakban megvizsgáltam, hogy ez a 2021-es évben teljesülő katar import, mely országokból származott (1. táblázat).

1. táblázat: Katar TOP10 import kereskedelmi partnereinek listája az élelmiszeripari termékek kategóriában

(Forrás: Saját szerkesztés WITS által közölt adatok, 2021)

Import országok 2021		Érték Ezer USD
1	Európa és Közép-Ázsia	456 164
2	Közel-Kelet és Észak-Afrika	129 923
3	Kelet-Ázsia és a Csendes-óceáni térség	121 370
4	Észak-Amerika	78 266
5	Dél-Ázsia	76 709
6	Egyesült Államok	73 407
7	Törökország	72 363
8	India	59 186
9	Egyesült Királyság	55 093
10	Hollandia	50 371
49	Magyarország	3 630

A 2021-es évben Katar a legtöbb élelmiszeripari terméket az Európai és Közép-Ázsiai régióból importálta, ezt követte a Közel-Kelet és Észak-Afrika majd a Kelet-Ázsia és a Csendes óceáni térség. E pozíció birtoklásában feltehetően nagy szerepe lehet a 2017 májusában indult kereskedelemről és a beruházásokról szóló EU-ÖET párbeszédnek, amelynek Katar is a tagja. A diplomáciai tárgyalások és párbeszéd hatására szemmel látható fejlődés indult meg a két régió kereskedelmi kapcsolatainak között.

Megvizsgálva a 2017-2022 közötti adatokat elmondható, a magyar és az uniós agrárdiplomáciában és az azzal összefüggő kereskedelemben Katar fizetőképés agrár-élelmiszeripari piaca nem csak Magyarország, de az EU27 számára is jelentős tényező, hiszen mezőgazdasági kereskedelmi mérlege pozitív, folyamatosan növekvő többletet mutat.

2. táblázat: Az EU27 TOP10 kereskedelmi partnereinek listája

(Forrás: European Commission által közölt adatok, 2023)

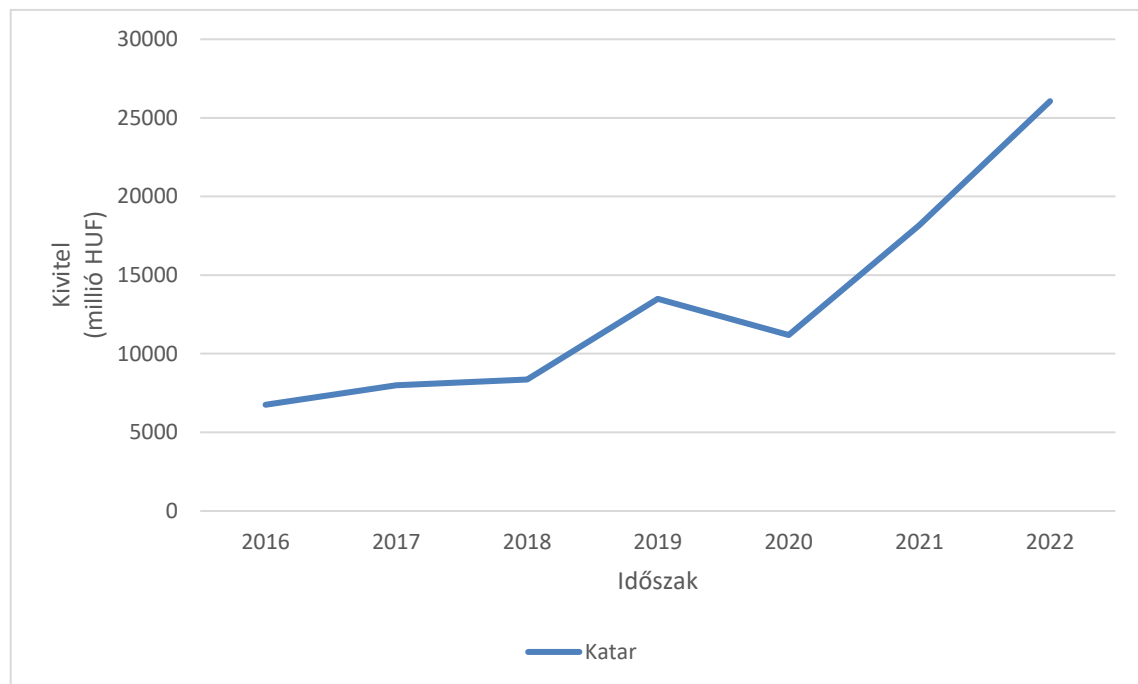
Export 2022	országok	Érték Millió EUR	%-os része és az EU-n kívül		Import 2022	országok	Érték Millió EUR	%-os része és az EU-n kívül
1	Egyesült Királyság	47 879	21.0		1	Brazília	20 190	11.8
2	USA	29 011	12.8		2	Egyesült Királyság	15 249	8.9
3	Kína	15 819	7.0		3	Ukrajna	13 213	7.7
4	Svájc	11 196	4.9		4	USA	12 279	7.2
5	Japán	8 330	3.7		5	Kína	9 811	5.7
6	Oroszország	7 134	3.1		6	Argentína	6 956	4.1
7	Norvégia	5 890	2.6		7	Indonézia	6 708	3.9
8	Szaúd-Arábia	4 817	2.1		8	Törökország	5 624	3.3
9	Kanada	4 731	2.1		9	Svájc	4 846	2.8
10	Dél-Korea	4 609	2.0		10	Ausztrália	3 856	2.2
44	Katar	758	0.3		140	Katar	4	0.0
	A világ többi része	55 593	23.1			A világ többi része	41 407	23.4

A 2. táblázatban látható Európai Unió 2022. évi kereskedelmi rangsorát megvizsgálva elmondható, hogy bár Katar az Európa és Közép-Ázsiai régiót tartja fő import kereskedelmi partnerének, addig az EU27 Katart csak a 44. helyre teszi, mint export partner és a 140. helyre, mint import partner. Ez is azt bizonyítja, hogy bőven van még lehetőség a két terület között az agrárpotenciálok kiaknázására. A magyar agrárdiplomácia és az arra épülő kereskedelem előtt álló feladatot az mutatja, hogy a mezőgazdasági termékek import ragsora tekintetében Magyarország a 49. pozíciót foglalja el.

Magyarország a 2021-es évet megelőzően is az 50. beszállítói hely körül mozgott Katar importőr ranglistáján a WITS adatai alapján, azonban a KSH felmérései szerint Magyarország az elmúlt években fokozta az ÖET-régió országaiba és Katarba is a kivitelt. A hat ország közül az Arab Emírségek importja a 2016-2022 időszakban kiemelkedő volt a többi országhoz viszonyítva. Az Arab Emírségeket követően a kivitelek összesített számát tekintve Katar a második helye foglalja el.

8. ábra: Magyarország teljes kiviteli termékforgalma Katarba, forintban, 2016-2022

(Forrás: Saját szerkesztés KSH (2016-2022) adatok alapján)

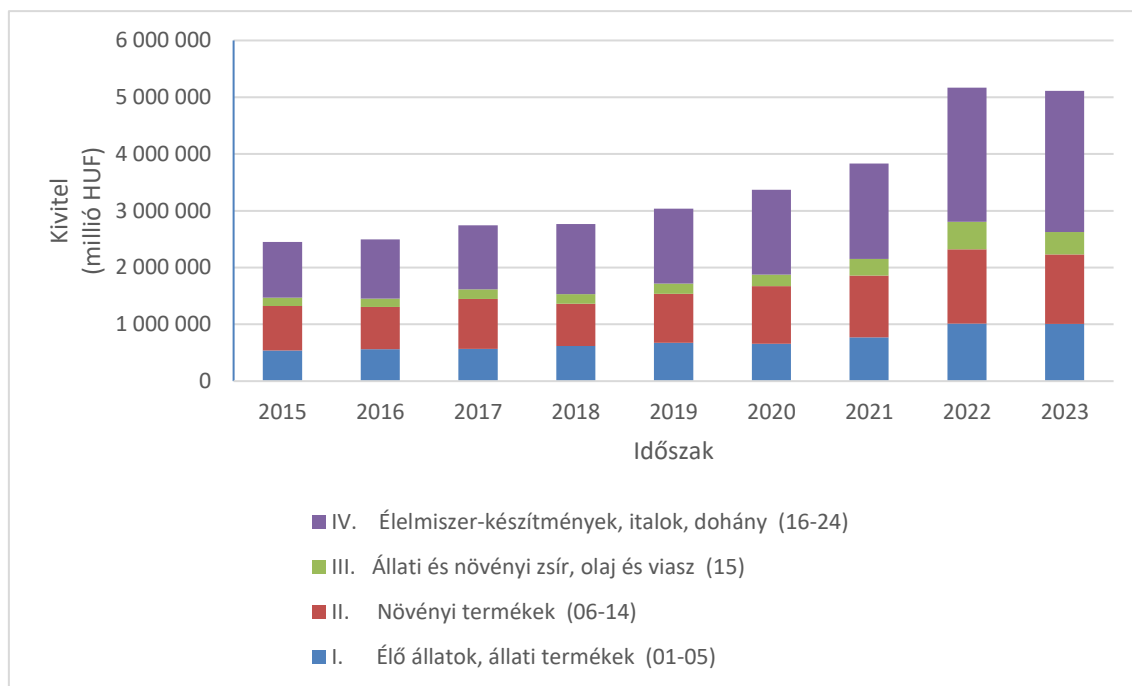

A 8. ábrán látható adatokból elmondható, hogy a kiviteli termékforgalom fokozatos növekedést mutat, lényegesebb visszaesésről csak a 2020-as évben beszélhetünk, amelynek oka feltételezhetően a világszinten is ellátási problémákat okozó COVID-19 járvány. Bár Katar egyelőre Magyarország egyik kisebb kereskedelmi partnerének számít, és a két ország közötti kereskedelmi kapcsolatok még mindig viszonylag alacsony szinten vannak, ez a növekvő tendencia az egyre szorosabbra fűződő kereskedelmi kapcsolatokat igazolja. A növekedési tendenciák azt mutatják, hogy Katar egyre jobban számít Magyarországra, mint kereskedelmi partner.

A 2015-2023 között exportált termékek forgalmát KN szerinti árucsoportokba kategorizálva a 9. ábra mutatja be.

9. ábra: Magyarország kiviteli termékforgalma Katarba, forintban, KN szerint képzett árucsoportok alapján 2015-2023

(Forrás: Saját szerkesztés a KSH (2015-2023) adatai alapján)

A 9. ábra látható, hogy a 2015-2023 közötti időszakban az élő állatok és állati termékek importja Katarba folyamatosan növekedett az évek során, egyedül a 2020. évben lehetett megfigyelni enyhe visszaesést. A növényi termékek esetében a gyengébben teljesítő 2016-os és 2018-as évektől eltekintve ebben az időszakban szintén az importmennyiség növekedése volt tapasztalható. Az állati és növényi zsír, olaj és viasz csoport ugyan a legkisebb kivitt produkáló csoport és hasonlóan a növényi termékekhez a 2016-os és 2018-as években gyengébben teljesített, mint azt megelőzően, mégis itt is megfigyelhető a növekedés. A legkeresettebb import árucsoport az élelmiszer-készítmények, italok, dohány. Ez az egyetlen árucsoport, amely esetében nem volt megfigyelhető a kiviteli mennyiség csökkenése egyik évben, sem sőt a 2015. évhez viszonyítva a 2023. évi kivitel több mint megkétszereződött.

Az összességében ezekben az árucsoportokban a kiviteli mennyiségek folyamatos növekedést mutatnak, intenzívebb növekedést a 2018. évtől kezdve figyelhetünk meg, amelyben több tényező is szerepet játszhat. Egyrészt a 2017-es katari blokád ahol, Katar már felismerte, hogy importszükségletét csak akkor tudja kielégíteni, ha diverzifikálja

behozatalát és további kereskedelmi partnereket von be importpalettájára, másrésről az EU-ÖET párbeszéd, amely egy új szintre emelte Európa és az Öböl-menti államok közötti kapcsolatot. Bár Magyarország és Katar között 2023. augusztusáig várni kellett a mezőgazdasági és vízgazdálkodási megállapodásig, a magyar-katari kapcsolatok a rezidens nagykövetségek telepítése óta egyre szorosabbnak mondhatók, amit alátámasztanak az elmúlt évek pozitív külkereskedelmi mérlege is.

5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

Magyarország és Katar között hivatalos diplomáciai kapcsolatok vannak, mindkét országnak van nagykövetsége a másik országban, ami lehetővé teszi a kétoldalú kommunikációt és együttműködést. Gazdasági szempontból Katar célja, hogy diverzifikálja élelmiszerellátási forrásait, ami jelentős potenciállal szolgál a magyar piac számára.

Magyarország és Katar közötti kapcsolatok viszonylag kisebbek, azonban az elmúlt években látható volt egyfajta fokozatos erősödés és mélyülés. Összességében elmondható, az Európai Unió és az Öböl-menti Együttműködési Tanács közötti gazdasági párbeszéd 2017 óta jelentős fejlődés történt a régiók kereskedelme között, amely megerősíti a diplomácia fontosságát a gazdasági kapcsolatok erősítésében. Ennek fényében a Magyarország és Katar között 2023-ban született stratégiai megállapodás a mezőgazdaság és a vízgazdálkodás kapcsán, további együttműködések kialakítására teremthet lehetőséget, ehhez azonban az egyik legfontosabb, hogy személyes kapcsolatokat tudjunk kiépíteni a monarchiával.

A digitalizáció elterjedésével egyre népszerűbbek az online platformok a diplomáciai kapcsolattartás minden szintjén, azonban Katar egy tradicionális arab állam, iszlám hagyományokkal, ennek következményeként rendkívül fontosnak tartják a személyes kapcsolatépítést egy-egy tárgyalás lebonyolításakor. Magyarország hamar felismerte, hogy a legkézenfekvőbb módja a kapcsolattartásnak a rezidens nagykövetség működtetése az országban. Jelenleg Katarban a nagykövet mellett külgazdasági attasé dolgozik a gazdasági kapcsolatok fellendítésében, azonban az agrár-kapcsolatok elmélyítéséhez egy agrárattasé foglalkoztatása nagyban hozzájárulhat. Egy agrárattasé lehetőséget teremthet a magyar agrárágazat és a katarai partnerek közötti szakmai együttműködésre és tudáscserére, például agrárgazdasági konferenciák, kiállításokon való részvétel vagy tréningek szervezésével. Személyes jelenléte hozzájárulhat a két ország közötti agrárdiplomáciai kapcsolatok erősítéséhez és lehetőséget teremthet a két ország közötti kulturális és gazdasági kapcsolatok bővítésére egy olyan területen, amelyre eddig kevésbé összpontosítottak.

Agrárdiplomáciai kapcsolatépítésünkör továbbá érdemes kihasználni Katar „soft power” külpolitikai stratégiáját, amely részeként rendszeresen szervez különböző szakterületeket érintő nemzetközi kiállításokat, vásárokat. Ezek az események rendkívül értékesek, mivel hozzáadott értékkel bírnak a többi marketingkommunikációs eszközhöz képest. Az ilyen

eseményeken való részvétel, különösen a személyes értékesítéssel kombinálva, rendkívül hatékony lehet a kapcsolatépítés és az üzleti eredményesség szempontjából.

Katar fontos együttműködési partnerként tekint Magyarországra az oktatás, a felsőoktatás és a tudományos kutatás területén. Katar beruházásainak jelentős részét költi a mezőgazdasági termelés és vizagazdálkodás hatékonyságának növelését célzó kutatási területekre, amelyeknek fontosságát csak még jobban felerősítette a 2017-es katari blokád. Magyarország számos rangos egyetemmel és kutatóintézettel rendelkezik, amelyek nemzetközi szinten is elismertek. Ezen túlmenően Magyarország nagyszámú nemzetközi együttműködési projektben és kezdeményezésben vesz részt különböző területeken, például a tudományos kutatásokban, a fejlesztési projekteken és a szakmai cserékben. A magyar agrárszektorban és élelmiszeriparban szerzett tudás és tapasztalat nemzetközileg is elismert, ezáltal mezőgazdasági technológiáink, termelési módszereink és élelmiszeripari innovációink megosztása Katarral további értékes kapcsolatépítési lehetőségeket teremthet.

A két ország közötti agrárdiplomácia fejlesztése elősegítheti az együttműködést és a kölcsönös előnyöket Katar és Magyarország számára egyaránt. Ehhez azonban meg kell határozni azokat az agrárszektorral kapcsolatos területeket, ahol együttműködés és kölcsönös előnyök érhetőek el. Magyarország gazdag mezőgazdasági termékekben, élelmiszereink pedig a hazai és uniós szabályozásnak köszönhetően biztonságosak és kiváló minőségűek, így alkalmasak arra, hogy a katari igényeknek megfeleljen. Pozitívum, hogy Magyarország 2018 óta intenzívebb import kereskedelmet folytat Katarral a főbb agrár-árucsoportokban, azonban további növekedések eléréséhez specifikálni szükséges a katari igényeket. Katar a vizsgált adatok alapján agrár-élelmiszeripari szükségletet mutat a húsfélék, gabonafélék és gabonakészítmények, gyümölcsök és diófélék, zöldségek, hüvelyesek és burgonyák, valamint a tojás és tejtermékek esetén, így a magyar piacbetörés ezekben az árucsoportokban lehet a legsikeresebb.

Mint, ahogy azt az előbbi eredmények is mutatják fejlesztési lehetőségekre sikerült rámutatni a katari-magyar agrár-külkereskedelem és agrárdiplomácia esetében, azonban a szakdolgozat kereteit meghaladó további elemzés szükséges a lehetőségek nyomon követésére.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

Katar - a Perzsa-öböl található kis monarchia - az évek során a világ egyik legnagyobb kőolaj-és földgázexportőrévé nőtte ki magát és ezáltal jelentős befolyásra és bevételre tett szert, ezzel meghatározó tényezővé emelkedve elő a globális energiaellátásban és a geopolitikai egyensúlyok fenntartásában. Katar diplomáciai szerepvállalásáról elmondható, hogy regionális kapcsolatait és külpolitikáját a nagyhatalmak közötti egyensúlyozás és szövetségépítés stratégiája jellemzi, hatalma gazdasági és kulturális befolyásból fakad. Katar tagja számos nemzetközi szervezetnek és az Öböl-menti Együtműködési Tanács tagjaként kapcsolatokat tart fent az Európai Unióval. A magyar-katari relációk egészen 1990-ig nyúlnak vissza, azonban az első kétoldalú megállapodásokra 2002-ig várni kellett. Azóta számos főként az oktatás és az ipart érintő megegyezés kötött meg, de a legújabb 2023-2024-es megállapodások már kiterjednek az energetikai, mezőgazdasági és vízgazdálkodási együttműködésre is.

Az összességében sikeres külkapcsolati tevékenységet folytató Katar legnagyobb diplomáciai bukása 2017 júniusában következett be, amikor Szaúd-Arábia, az Egyesült Arab Emírségek, Bahrein és Egyiptom blokád alá vonta a kis államot és megszakított minden diplomáciai és kereskedelmi kapcsolatot vele. Ennek hatására Katar jelentős lépéseket tett annak érdekében, hogy egyoldalú importfüggőségét mihamarabb diverzifikálja és kihasználja saját mezőgazdasági lehetőségeit. Bár az önfenntartó kezdeményezések ígéretesek, Katar speciális adottságai miatt az agrár-külkereskedelem továbbra is fontos tényező marad az ország életében. Katar 2017-től kezdődően a legtöbb élelmiszeripari terméket az Európai és Közép-Ázsiai régióból importálja. E pozíció birtoklásában feltehetően nagy szerepe lehet a 2017 májusában indult kereskedelemről és a beruházásokról szóló EU-ÖET párbeszédnek. A diplomáciai tárgyalások és párbeszéd hatására szemmel látható fejlődés indult meg a két régió kereskedelmi kapcsolata között, amelyeket a kereskedelmi adatok is megerősítenek. Magyarország 2018 óta intenzívebb import kereskedelmet folytat Katarral a főbb agrár-árucsoportokban, azonban további növekedések eléréséhez specifikálni szükséges a katari igényeket. A lakossági igényeket és az élelmiszer-csoportok önellátottságát is figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy a húsfélék, gabonafélék és gabonakészítmények, gyümölcsök és diófélék, zöldségek, hüvelyesek és

burgonyák, a tojás, cukor és édesipari termékek, valamint az olajok és zsírok behozatala nélkülözhetetlen az ország számára.

Bár Katar egyelőre Magyarország egyik kisebb kereskedelmi partnerének számít, és a két ország közötti kereskedelmi kapcsolatok még mindig viszonylag alacsony szinten vannak, Magyarország katar exportja növekvő tendenciát mutat, amely az egyre szorosabbra fűződő diplomáciai kapcsolatokkal mutat összefüggést.

Katar és Magyarország agrárdiplomáciájának további fejlesztése elősegítheti az együttműködést és a kölcsönös előnyöket mindkét ország számára. Jelenleg Katarban a nagykövet mellett külgazdasági attasé dolgozik a gazdasági kapcsolatok fellendítésében, azonban egy agrárattasé foglalkoztatása lehetőséget teremthet a magyar agrárgazdaság és a katar partnerek közötti szakmai együttműködésre és tudáscserére, például agrárgazdasági konferenciák, kiállításokon való részvétel vagy tréningek szervezésével. A kiállításokon való részvétel, különösen a személyes értékesítéssel kombinálva, rendkívül hatékony lehet a kapcsolatépítés és az üzleti eredményesség szempontjából. A magyar agrárszektorban és élelmiszeriparban szerzett tudás és tapasztalat pedig nemzetközileg is elismert, ezáltal mezőgazdasági technológiáink, termelési módszereink és élelmiszeripari innovációink megosztása Katarral további értékes kapcsolatépítési lehetőségeket teremthet.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Bába I. (2022): Új diplomáciai lexikon I–II. kötet – A nemzetközi kapcsolatok kézikönyve, Kairosz, Budapest
2. Copeland, D (2010): Hard Power Vs. Soft Power. The Mark.
3. Csiki T., Tálás P., Tóth N. (2017): Közigazgatási szakvizsga. Kül- és biztonságpolitikai ágazat. Első kiadás, Dialóg Campus Kiadó, Budapest
4. CSIS (2007): Commission on Smart Power: „A Smarter, More Secure America” Center for Strategic and International Studies, Washington.
5. The Diplomatic Service of the European Union (2024): The EU-GCC Dialogue on Economic Diversification Project, Letöltés dátuma 2024. április 2. forrás: https://www.eeas.europa.eu/eeas/EUintheGCC_en
6. Al Jazeera (2024): Our story, Letöltés dátuma 2023. december 2. forrás: <https://network.aljazeera.net/en>
7. Ministry of Foreign Affairs (2023): International partnership, Letöltés dátuma: 2023. december 2. forrás: <https://www.mofa.gov.qa/en/foreign-policy/international-cooperation/international-partnerships>
8. Qatar Chamber (2024): Business Opportunities, Letöltés dátuma: 2024. április 10. forrás: <https://www.qatarchamber.com/business-opportunities/entry/168438/>
9. Agriteq (2024): About the exhibition, Letöltés dátuma: 2024. április 13. forrás: <https://agriteq.com/en/about-the-exhibition/>
10. Qatar Embassy in Budapest Hungary (2023): Qatar-Hungary Relations, Letöltés dátuma: 2023 december 10. forrás: <https://budapest.embassy.qa/en/hungary/qatar-hungary-relations>
11. FAO (2024): FAOLEX Database, Letöltés dátuma: 2024. március 29. forrás: <https://www.fao.org/faolex/results/details/en/c/LEX-FAOC219196/>
12. IFFHS (2022): Nemzetközi Labdarúgás-történelmi és-statisztikai Szövetség hivatalos honlapja, Letöltés dátuma: 2024. április 10. forrás: <https://iffhs.com/index.php/posts/2314>
13. Kende T., Nagy B., Sonnevend P., Valki L. (2018): Nemzetközi Jog, Wolters Kluver, Budapest
14. KSH (2024): Külkereskedelem és fizetési mérleg, Letöltés dátuma: 2024. április 10. forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/kkr/hu/kkr0007.html

15. KSH (2024): Termékek külkereskedelmi forgalma, Letöltés dátuma: 2024.április 10.
forrás: <https://statinfo.ksh.hu/Stainfo/QueryServlet?ha=KA0120>
16. Miniaoui E., Irungu P., Kaitibie S (2018): Contemporary Issues in Qatar's Food Security, Middle East Institute National University of Singapore, Mei Insight No. 185., Singapore
17. MTI (2024): Politikai megállapodás született a katarai cseppfolyósított földgáz (LNG) magyarországi vásárlásáról, Magyarország Kormánya, Letöltés dátuma: 2024. február 9.
forrás: <https://kormany.hu/hirek/politikai-megallapodas-szuletett-a-katari-cseppfolyositott-foldgaz-magyarorszag-i-vasarlasarol>
18. Nye, J. S. (1990): Bound to Lead: The Changing Nature of American Power. Art of Mentoring Series, Basic Books.
19. Planning and Statistics Authority (2021): Environment Statistics Report in the State of Qatar 2020, Doha, Katar
20. Ramani S. (2021): *The Qatar Blockade Is Over, but the Gulf Crisis Lives On*, Foreign Policy Magazine, Letöltés dátuma 2023. december 12. forrás: <https://foreignpolicy.com/2021/01/27/qatar-blockade-gcc-divisions-turkey-libya-palestine/>
21. Roberts, I. (2016, ed.): Satow's diplomaLc pracLce. Book I Diplomacy in General, Preliminary Material.Oxford University Press.
22. Saidy, B. (2017). Qatar and Rising China: An Evolving Partnership. China Report, 53(4), <https://doi.org/10.1177/0009445517727924>
23. Sharp, P. (2019): Diplomacy in the 21st Century: A Brief Introduction, Routledge, New York
24. Smith, W. (2013): *Flag of Qatar*. Encyclopedia Britannica honlapja, Letöltés dátuma: 2024. április 5. forrás: <https://www.britannica.com/topic/flag-of-Qatar>
25. Steinberg, G. (2023). Qatar's foreign policy: Decision-making processes, baselines, and strategies, SWP Research Paper, No. 4/2023, Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP), Berlin, <https://doi.org/10.18449/2023RP04>
26. Szijjártó Péter (2023): Hivatalos Facebook oldal bejegyzés, Letöltés dátuma: 2024. április 13.
forrás:<https://www.facebook.com/szijjarto.peter.official/posts/pfbid0DpJB87DxcC8cCd4MSevVGisCWunj7KfbpSdHiXsgztaPiYQVYqLZ1YS7GRedrm2Pl>
27. Wilson, E. J. (2008): Hard Power, Soft Power, Smart Power, The Annals of the American Academy of Political and Social Science. 616 (1).

28. WITS (2021) Qatar Product Imports by country and region in US\$ Thousand 2021,
Letöltés dátuma: 2024. április 10. forrás:
<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/QAT/Year/2021/TradeFlow/Import/Partner/all/Product/Total>
29. Worldometer (2024): Population of Qatar, Elaboration of data by United Nations,
Department of Economic and Social Affairs, Population Division. World Population
Prospects: The 2022 Revision. Letöltés dátuma: 2024. március 9. forrás:
30. WTO (2024): World Trade Organization – Trade Profiles 2023, Letöltés dátuma:
2024.április 8. forrás:
https://www.wto.org/english/res_e/statistics_e/daily_update_e/trade_profiles/QA_e.pdf
31. Zöldréti, A., Zöldréti. Sz., Gyuricza, Cs., Maác, M. (2023): Diplomáciaelméleti és
agrárdiplomácia-történeti alapok In: Zöldréti, A. – Vajda, L. S., (szerk.): Agrárdiplomácia,
Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Gödöllő

TÁBLÁZATOK ÉS ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. táblázat: Katar TOP10 import kereskedelmi partnereinek listája az élelmiszeripari termékek kategóriában, 22. oldal

2. táblázat: Az EU27 TOP10 kereskedelmi partnereinek listája, 23. oldal

1. ábra: Az EU-ÖET párbeszéd a gazdasági diverzifikációról, 8. oldal

2. ábra: Katar nemzeti lobogója, 9. oldal

3. ábra: A 2022-es FIFA világbajnokság logója, 11. oldal

4. ábra: Szijjártó Péter külügyminiszter és Lolwah Al-Khater nemzetközi együttműködési miniszter készfoglalja a magyar-katari csúcstalálkozón, 17. oldal

5. ábra: Az élelmiszeripari önellátottság százalékos aránya élelmiszercsoportonként 2018 és 2019 között Katarban, 20. oldal

6. ábra: A katari háztartások 2013 évi. élelmiszer kiadásainak összetétele, 21. oldal

7. ábra: A Katar teljes import megoszlása a fő árucsoportok szerint %-ban 2021-ben, 22. oldal

8. ábra: Magyarország teljes kiviteli termékforgalma Katarba, forintban, 2016-2022, 25. oldal

9. ábra: Magyarország kiviteli termékforgalma Katarba, forintban, KN szerint képzett agrár árucsoportok alapján 2015-2023, 26. oldal

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Becsey Fanny
A Hallgató Neptun kódja: QCSXJM
A dolgozat címe: Katari diplomáciai potenciálok vizsgálata az országaink közti agrárkereskedelem előremozdításában
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: Vidékfejlesztés és Fenntartható Gazdaság Intézet
A konzulens tanszékének a neve:

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

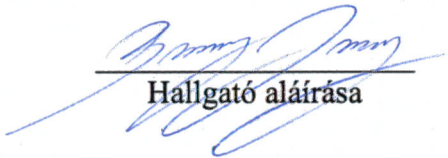
A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024. év április hó 19. nap

Hallgató aláírása

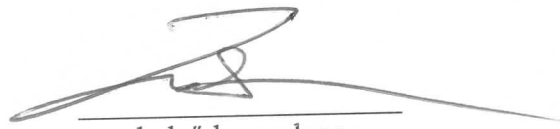
NYILATKOZAT

Becsey Fanny (hallgató Neptun azonosítója: QCSXJM) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*2}

Kelt: Budapest, 2024. év április hó 19. nap

belső konzulens

¹ A megfelelő aláhúzendő.

² A megfelelő aláhúzendő.